

Arcif
Analytics

حولية الاتحاد العام للآثاريين العرب

العدد ٢٧ - يونيو ٢٠٢٤ م

Received at: 2024-01-02 Accepted at: 2024-02-18 Available online: 2024-05-23

نماذج من نقوش الكتابة الليبية بالجزائر خلال الفترة القديمة

فريدة بوجمعه

دكتوراه بقسم التاريخ - كلية العلوم الإنسانية، جامعة الجزائر ٢، أبو القاسم سعد الله، (الجزائر)

farida.boudjema@univ-alger2.dz

بوجمعه، فريدة، " نماذج من نقوش الكتابة الليبية بالجزائر خلال الفترة القديمة"، *حولية الاتحاد العام للآثاريين العرب*، ع.٢٧،

يونيو ٢٠٢٤، ٧٠-٨٥. DOI: 10.21608/cguaa.2024.259165.1199

BOUJEMA, FARIDA, « Examples of Libyan Inscriptions in Algeria during the Ancient Period », *Hawliyyat Al-Itihād Al-ām Lil Aṭārīyīn Al-‘arab - Dirāsāt fi Aṭār Al-Waṭan Al-‘arabī* (CGUAA) 27, 2024, 70-85, DOI: 10.21608/cguaa.2024.259165.1199

É À
 É Á Ù ÁÝ Æ ½ É ½ Æ É ÁÉ É ¿ Ý
 É Á Ä ÄÉ Á ½Ý É ÑÉ Ù Ù Á Æ Ý Æ Á ÉÜÁ ½ Ù
 Á É Á Ý Ñ Á Ù É Á Ý Á Ý Ý Ù ÜÉ Ý Ñ Á Í
 × Ñ ½ ð Ý Ä ÜÜÉ Á Ý Ý ÖÉ Ü Ø É ÉÁÁÉ Ù Á Ä Ý Ý Á Ø
 Ð É½ É É Ä Í × ÑÁ Ü Ä É Á " "ÜÁÁÉÁ Á Ü
 Ú ½ Ù Ù ð ÄÉ ÉÝ ÁÉ Ñ Ä Æ Ä É Ý Ý ÄÉ Ù Á
 É Ö Á Á Ý × ÖÉ É É Æ ÜÝ É ÝÁ½ Þ ÉÉ É Ý
 "Ü É Á Ñ Ý ÁÁ
 Ç É Ñ É Á É ¿É ÄÝ ÉÝ Á Á É Á Ä Í Ý ÝÁ Í
 Á
 Á É É Á Ý ÑÉ Ä Í Ý Á Ý ÄÉ " Á ÜÁ Á Á
 É Á ÄÉ É Ä Á Ü Ù Ü ÉÉÝ Ä Ý
 "é À
 Ü Á É ÝÉ Ä ÉÄ Ý Á Ý Ä É Ä É Ö Á É Ý Í Ý
 Ü Ö ä É ¿ Ü ÜÝÉ Ü Á Ü Ý É Ý Ø É É
 Ó Á É ¿ Þ Ä ½ Ó Ñ Ü Ä Ä ÄÉ Ý Á É Á
 Ü ¿ Ü Ü Ý Ý Ä É Ý É »
 Ü É Á Ö ½ É ½ ÝÁÍ Ý ¿ ÄÄ Á Ø É Ý Ñ Ý Ä É Ö
 "é É Ý Á Ü Á Ø É
 (Écriture libyque) Á × Ñ ½ Á É ÉÄ Ä Ä ÉÜ Á Ä É
 Ö Á Á É » È É Ý Ý ½ É ¿ É Ü Þ É Á Á Ü " Ö ¿
 Ü Í Á Á Ý Á ¿ Ä É ½ É ¿ É
 "é Ý Ý ½ É Á ÜÁ É Á
 Ü ½ Ü Á Ñ É Ý Á Á Ä É É Á Ý Ä Ö Á ÉÜ Í Á Í
 ¿ Á É É Ý É Ü Ý É Ä

"é é Ü ñ ñ í É Á É Ñ Á É É É Ä É / Á Ý É

2 GSELL, ST., *Histoire ancienne des royaumes indigènes de l'Algérie*, V, Paris: Hachette, 1927, 302.

٤١ LAPORTE, J.P., « Datation des stèles libyque de Grande Kabylie », *Revue Africa Romana* TOME IX, 1992, 397-399.
 ٤٣ FEVRIER, J.G. ET CAMPS, G., « Abizar », In *Encyclopédie berbère* sud, Aix en Provence, 1984, 30.
 ٤٤ LAPORTE, J.P., *Libyca*, 1992, 407.
 ٤٥ SALAMA, P., « Kerfala, (stèle libyque) », *Encyclopédie berbère*, 2003, 148-157.
 ٤٦ CHAKER, « U ± ... », *Libyca* XXIV, 1987, 153.
 ٤٧ GALAND, « Les alphabets libyques », 76.
 ٤٨ AMARA, I., *Les inscriptions alphabétiques amazighes d'Algérie*, 2006, 55.

٤١ LAPORTE, J.P., « Datation des stèles libyque de Grande Kabylie », *Revue Africa Romana* TOME IX, 1992, 397-399.
 ٤٣ FEVRIER, J.G. ET CAMPS, G., « Abizar », In *Encyclopédie berbère* sud, Aix en Provence, 1984, 30.
 ٤٤ LAPORTE, J.P., *Libyca*, 1992, 407.
 ٤٥ SALAMA, P., « Kerfala, (stèle libyque) », *Encyclopédie berbère*, 2003, 148-157.
 ٤٦ CHAKER, « U ± ... », *Libyca* XXIV, 1987, 153.
 ٤٧ GALAND, « Les alphabets libyques », 76.
 ٤٨ AMARA, I., *Les inscriptions alphabétiques amazighes d'Algérie*, 2006, 55.

. À Ê Æ Ü · È È
 "Ù ñ ñ, i É Á É · Ñ Á È È, Á " ! È È Ý Á
 "Ù ñ ñ, i Ö È È É Á É È Á " Ñ, é" Ö Ü Ý È, Á, Æ Á
 Ý · Ü È Á · Ü · È, Ý È Æ Á Ø Á Ý · È È Á Ý · Á È Á " Ü Ñ È È Ü · È È
 " è è é í, Ü Ñ × Ü È ¿ Ü Á" ×
 " è è ñ È, Á È Á Ý, Á È È Á È Ñ Æ Á
 ! é è è è é í, È è " Ö, Ì " È Ö, Á, Á È È, È È Á · È È · Æ Ñ, · Í Ý È, Á È È
 · é í è
 "Ù ñ ñ, i Ü " " È " Ö Ü, Á ·, È Á · È Á Í " Æ ·, Á ! È Á · Ü
 · Ü Á È Ø " Ö ·, È Á Í Á Ü È Á · Á È Á · Á · È Á Á Ö " !, Á Ý · È È
 " è è ñ È è é í

References :

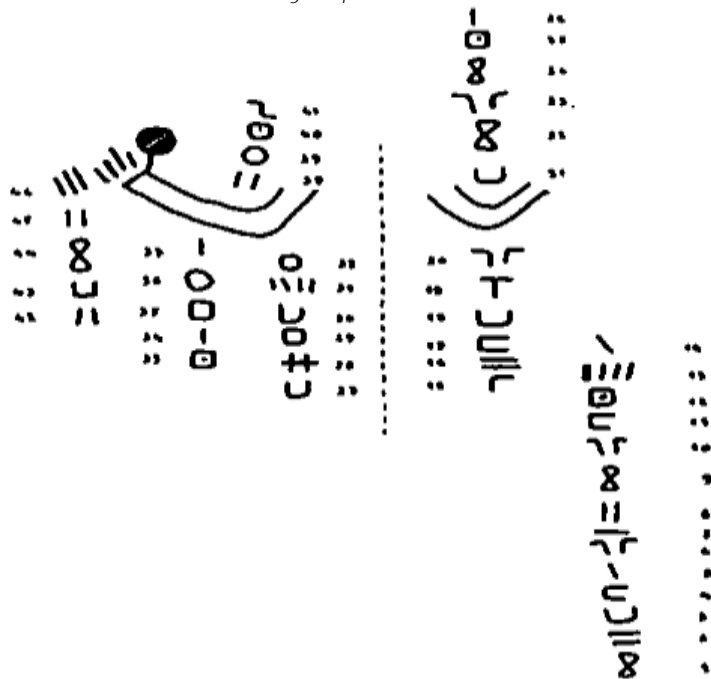
! AL -% fl i % ABD AL - · · 6 %M ġaz T r h al-Ti bi, Baghdad, 1994.
 ! AL - AMRY, A M6NY, -L6AS aN mèdèmin ðÆ al-Ma Adr wal-z × Æhèd al-A ræ Qarñ
 Srt wã-Mamlik aN m dya aQarn 5 B.AD l al-Qarn 1 B.AD, Constantine
 2015.
 ! AL -MAT AF AL -WA · ! Y & Y al-Ġaz 'ir aN m dya, Algeria, 2009.
 ! BUORA , GAN IA, « alMawaq al- A rèT ès Qu b a Ærèbi-SirtEal-Qadèma», *Mağalla
 Dir s t6,* · 3,Décembre 2015,121-150 "
 ! SAN ITI, MU AMMAD AL -BASIR, «Lam a an alTafÆl al- qÆe al- azÆir al-Qadèma», *Mağalla
 al-Ins n2,* 1984.
 ! LI IA I, AFI A, «al-Fan al- a rè wal-KitÆba aLòèya fe BilÆd al-MaPrab alQadèm», *al-
 Mağalla al-T r h ya alĠz 'ir ya3,* №. 1, awÆn, 2019, 30
 ! AGHALI ZACARA , M. DROUIN , J., « Recherches ue tiffinaghRevuegroupe linguistique
 chamito -sémitique, XVIII, XXIII, 19731979 Paris: libr, orientaliste
 paulgeutner, 1979,245250.
 ! AMARA ,I., *Lesi n s c r i p t i o n s a l p h a b,ÉAN.E.9, 2006 a m a z i g h e s d ' A l*
 ! Anonyme, « Stèle d'Abizar» *Publications du Comité du vieil Alger.* 9,1-3.
 ! AUGUSTE VEL, M., «Dans les ruines de tkrabbine», Recueil des notices et mémoires Société
 archéologique, historique et géographique 1905193,204.
 ! LOGEART F., «! 2 , 1 " " " ¶ - ± ¶ | µ - 3 · - 2 ± ¶ - - ¥ ¼ ' , " ¶ In *Revue* × | 2 °
*Africaine*79, 1936, 4452.
 ! AUMASSIP, J., *Chronologie e l ' art r u p e s a f r i c a i n 1 9 9 5 . h a r i e n e t n o r d*
 ! ANDRE , B., *Tiddis, Antique Castellum Tidditanq* Alger, 1951.
 ! CAMPS % " | « " µ | « " ¶ ¶ , µ - " ¶ 3 - , ¶ × ± | - " ± ± " ¶ let du ± ¶ | µ - 3 ·
Sahara»,*Bulletin archéologique du C.T.H.S*11,19741975Paris 1978,143166.
 ! CAMPS, G., «Du libyque aux tiffinagh», *Actedu colloque international Ghardaia 19 et 20 avril
 1991 unité et diversité a tamazigh*.tII, 1991, 271.
 ! CAMPS, G., *Aux origines de la berbèris Massinissa au le*
 Alger, 1961.

- ! CAMPS, G., *Bibliographie des inscriptions libyques*, France: EDSUD 1996, 256-257.
- ! CHABOT, J.B., *Recueil d'inscriptions libyques*, Imprimerie nationale, Tome II, Paris, 1940.
- ! CHAKER, S., « Une inscription libyque de Kerfala », *Revue Libyca*, Tome XXV, 1977, 196-200.
- ! CHAKER, S., « Kerfala », *In Encyclopédie berbère*, Tome XVII, France: EDSUD, 415-418.
- ! CHAKER, S. ET HACHI, S., « A propos des inscriptions libyques de Kerfala », *Hommage à Karl Prasse*, Paris: Peter Schönbauer, 1999, 111.
- ! CHAKER, S., « Quelques réflexions générales et méthodologiques sur le chiffrement du libyque », *In Libyca* XXVI - XXVII, 1980, 1981.
- ! CLAUDOT -HAWAD, H., « AMAMELLEN », *In Encyclopédie Berbère*, France: EDSUD, 1987, 556, 557.
- ! FEVRIER, J.G. ET CAMPS, G., « Abizar », *In Encyclopédie berbère*, EDSUD Aix en Provence, 1984, 7986.
- ! FEVRIER, J.G., *Histoire de la civilisation berbère*, Paris: Payot, 1959.
- ! FOUCAULD, CH., *Note pour servir à un essai de grammaire touarègue*, Alger, 1920.
- ! GALAND, L., « Les alphabets libyques », *Revue Antiquités africaines*, 1929, 69.
- ! GALAND, L., *Langue et littérature berbère*, éd. centre national de la recherche scientifique, 1979.
- ! GHAKI, M., « la répartition des inscriptions libyques », *Revue Reppal*, 1995, 3108.
- ! GSELL, ST., « Les royaumes indigènes », *Les royaumes indigènes, Organisation sociale, politique et économique*, Paris: Hachette, 1927.
- ! HACHID, M., *Les premiers Berbères entre Méditerranée Tassili et Ennedi*, EDSUD, Aix-en-Provence, 2000, et INAS, Alger, 2000; INAS -YAS, Alger, 2001.
- ! HADDADOU, M., *La libyque, des écritures libyques transcription*, Azad, 2004.
- ! HENRI, L., *Les peintures pariétales de l'Ennedi relevées par Gérard Baillaud dans le cadre du Sahara*, Bulletin de la Société préhistorique française, 1966.
- ! JUDAS, A., *Sur l'écriture de la langue berbère*, Paris, 1868.
- ! LAPORTE, J.P., « Datation des stèles libyque de Grande Kabylie », *Africa Romana*, 1992.
- ! LAPORTE, J.P., *L'Afrique ancienne*, 1992.
- ! LHOUE, H. CAMPS, G. & SOUVILLE, G., « Art rupestre », *Encyclopédie berbère*, Tome 6, 1989, 2, 6.
- ! REYGASSE, M., *Monuments funéraires préislamiques*, Paris: ART et Métiers Graphiques, 1950.
- ! SALAMA, P., « Kerfala (stèle libyque) », *Encyclopédie berbère*, 2005, 4148-4157.
- ! AL QOYQ, NA'IB, *al-Musta'afa*, 5th ed., Egypt: Dar al-Ma'arif, 1964.

Á · È · Û · Áÿ · Á

CHAKER , « Kerfala » In Encyclopédie berbère TOME XVII, 4158.

È · Ì · Æ · Å · Á · Á · Ì

SALAMA . P., «Kerfala (stèle libyque)», In Encyclopédie berbère TOME 27,20054152.

“ Ñ Á · fi · ÑØŁ · Û · Á ·

HACHID , *Les premiers Berbères de l'Estre Méditerranée, Tassili et 1714.*